

Evidens, diagnoser
og andre terapeutiske sandheder
Invitation til et gensyn med uærbødighed

STOKs årsmøde 9. november 2012

Jacob Mosgaard

Psykolog – www.jacobmosgaard.dk

Hvilke sandheder lever i vores
professionelle verden?

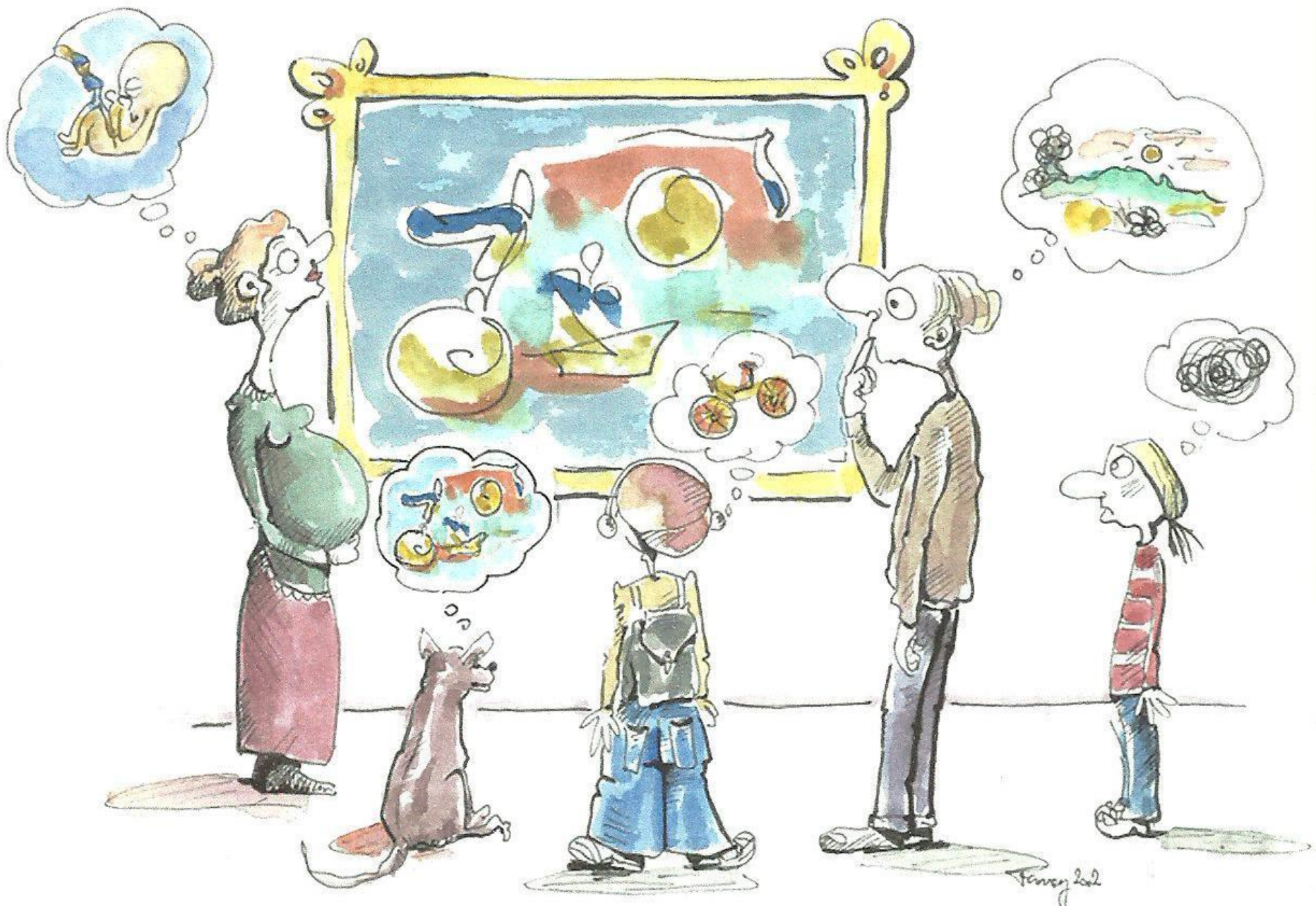
Og hvilke muligheder har vi for
uærbødighed?

Disposition

- Sandheder
 - Den sociale konstruktion af virkeligheden
 - Sandheder og moralske forskrifter
 - Evidens og diagnoser på briksen
- Uærbødighed
 - Respekt og oprør hånd i hånd
 - Veje ud af sandhedernes blindgyder
 - Uærbødighed i praksis

Sandheder

Hvordan ved vi det, vi tror, vi ved?

Sandheden – hvad er det?

Sandhederne om Sandheden – filosofisk set

- Statisk sandhed
 - ”Sandheden er derude!”
 - Teorien stemmer overens med virkeligheden
 - Sandhed gennem korrespondance, koheræns eller konsensus
- Dynamisk sandhed
 - Sandhed har en historisk og kulturel specificitet
 - Den sociale konstruktion af sandheder

Et-minuts socialkonstruktionisme

- Mennesket er et relationelt væsen
 - Vi lever i og af relationer
 - Både nære forhold og kulturelt diskursivt
- Mennesket er et fortolkende væsen
 - Vi søger og skaber mening ud fra oplevelser
 - Denne mening er afhængig af relationel og kulturel baggrund og kontekst

Sandheder i konstruktionistisk lys

- At skabe mening er at konkludere!
 - Konklusioner er uundgåelige og en del af den sociale konstruktion
- Konklusioner hjælper os med andre ord til at forstå verden
 - Konklusioner er som rammer, vi lægger ned over verden
 - De hjælper til at skabe teorier
 - De hjælper til at handle

Bagsiden af Sandheden

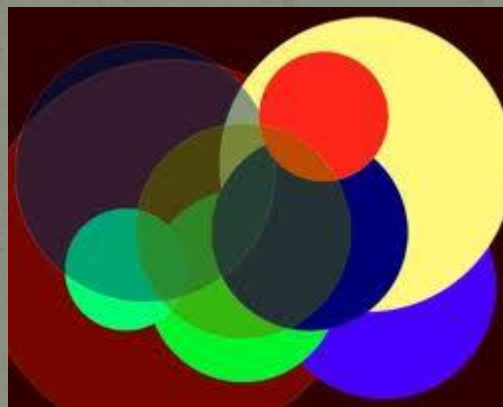
Men:

- Meningsdannelse lukker for alternativ mening
- Konklusioner fremstår som Sandheder
- Dialogen går i stå
 - eventuelle alternative stemmer bliver ikke hørt
 - ordet fanger
- Pas på Dominerende Narrativer
 - De kan være "døve" og undertrykkende

Nødvendighed og problem

Sandhed som nødvendighed

- Vi må skabe mening i vores erfaringer
- Vi må vælge

Sandhed som problem

- Risiko for fundamentalisme
- Vi ser kun det valgte

Sandhed medfører Moral

Sandheder kan udtrykkes som ontologiske beskrivelser

- ”Det er sådan, at...”
- Fx: Alle mennesker er født ligeværdige

Sandheder medfører ofte moralske forskrifter

- ”Det betyder, at man bør...”
- Fx: Du skal behandle andre mennesker ordentligt

Meta-sandheder

Meget udbredte uimodsigelige forestillinger

- Demokrati
 - Moral: Alle burde have det
- Individualisme
 - Moral: Den enkelte har et personligt ansvar for egen lykke og ulykke
- Arbejde er livets mening
 - Moral: Alle skal bidrage, socialt bedrageri er "no go"
- Generne har svaret
 - Moral: Glem barndom og frie valg

Terapeutiske sandheder

Samtale-kurens psykologiske uimodsigeligheder

- Samtale skaber forandring
- Det er vigtigt at have det godt
- Jo dybere, jo mere ægte
- Dybt og ægte giver holdbare resultater
- Vores problemer handler *i virkeligheden* om noget andet

Systemiske og narrative sandheder

Også vores felt har sine sandheder

- Alt er relationer
- Alt er fortællinger

- Spørgsmål er bedre end svar
- Bevidning er bedre end intervention

- Ingen har privilegeret adgang til sandheden

Eksempel: Diagnostiske sandheder

Diagnoser risikerer at få sandheds-karakter

- Diagnoser er individualistiske
 - Konteksten negligeres
- Diagnoser bliver selvopfyldende profetier
 - Diagnosen defineres af adfærd, som bagefter forklares med diagnosen
- Diagnoser skaber selvtilstrækkelige menings-universer
 - Et univers af fejl og reparation
- Diagnoser skaber grøfter mellem eksperter og klienter
 - Klienten i en offer-position

Eksempel: Evidens og sandheden

Evidensbaseret praksis bygger på en række sandheds-antagelser:

- Diagnosen ligger til grund for vurderingen
 - Men det kniber med validitet og reliabilitet
- Evidens kræver mulighed for sammenligning af ens situationer og metoder
 - Men variationen er større end ensheden
 - Og Dodo-dommen holder stadig
- Målet er større effektivitet
 - Men hvad er målet med terapi?

Uærbødighed

Oprøret imod fundamentalistisk viden

Uærbødighed

Uærbødighedens baggrund

Milanogruppens begreber under udvikling

- Hypotesedannelse
 - Vi kan ikke ikke have hypoteser
- Cirkularitet
 - Fra individuel skyld til fælles ansvar
- Neutralitet
 - At holde med alle og ingen

Uærbødighedens baggrund

Milanogruppens begreber under udvikling

- Hypotesedannelse
 - Vi kan ikke ikke have hypoteser
 - **Senere: Brug dine fordomme om fordomme**
- Cirkularitet
 - Fra individuel skyld til fælles ansvar
- Neutralitet
 - At holde med alle og ingen

Uærbødighedens baggrund

Milanogruppens begreber under udvikling

- Hypotesedannelse
 - Vi kan ikke ikke have hypoteser
 - Senere: Brug dine fordomme om fordomme
- Cirkularitet
 - Fra individuel skyld til fælles ansvar
 - **Senere: Brug fordommene systemisk**
- Neutralitet
 - At holde med alle og ingen

Uærbødighedens baggrund

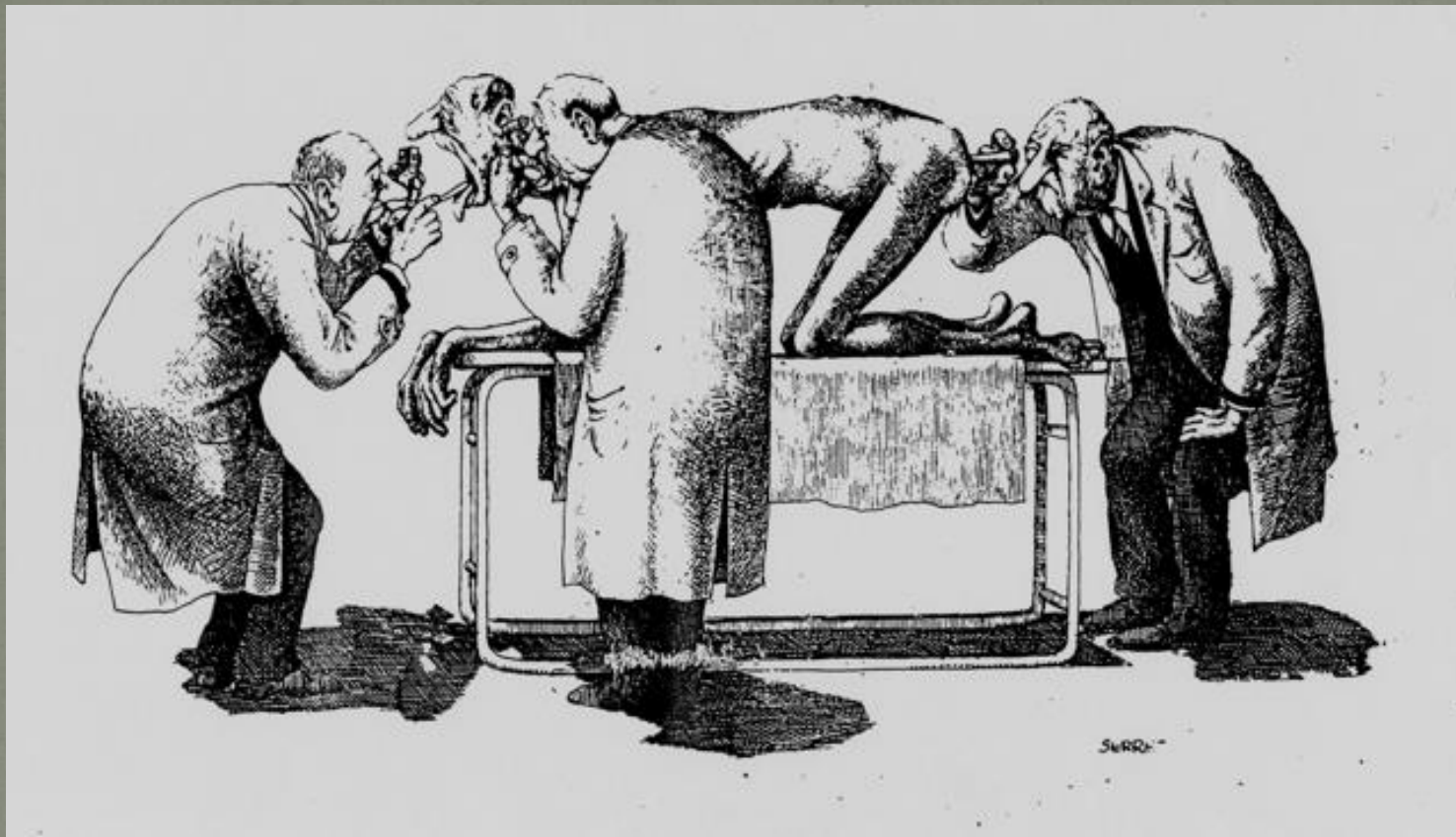
Milanogruppens begreber under udvikling

- Hypotesedannelse
 - Vi kan ikke ikke have hypoteser
 - Senere: Brug dine fordomme om fordomme
- Cirkularitet
 - Fra individuel skyld til fælles ansvar
 - Senere: Brug fordommene systemisk
- Neutralitet
 - At holde med alle og ingen
 - Senere: Konstant *nysgerrighed* frem for dom

Uærbødighed

- Forforståelser er konklusioner
 - Den viden, vi er sikre på at besidde
 - Men fordomme afslutter tankens flugt ved sin tilfredshed med status quo. Fordomme stiller ikke yderligere spørgsmål
- Uærbødighed stiller spørgsmål
 - Uærbødighed er en hyldest til det uafsluttede
 - Uærbødighed er at vende alting på hovedet og undersøge, hvad der så sker

Sandheder om diagnoser og evidens

En rask mand er en mand, der ikke er undersøgt nok

Eksempel: Diagnoser

Muligheder skabt af diagnostiske sandheder

- Diagnoser fremmer forståelsen
- Diagnoser skaber lettelse
- Diagnoser skaber handling

Begrænsninger skabt af diagnostiske sandheder

- Diagnoser hindrer forståelsen
- Diagnoser er mangel- eller fejl-beskrivelser
- Diagnoser indsnævrer blikket

Eksempel: Evidens

Muligheder skabt af evidensbaserede sandheder

- Evidens skaber legitimitet
- Evidens fokuserer på "best practice" og modvirker kvaksalveri

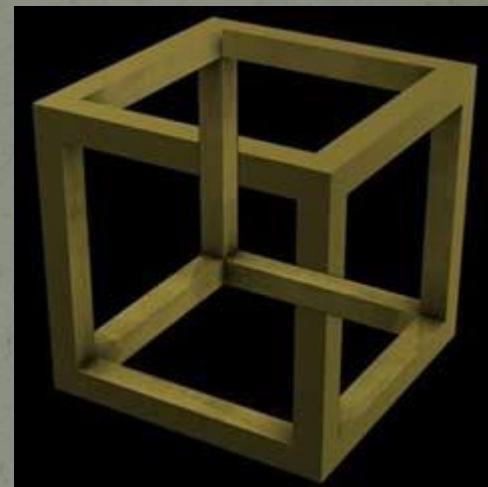
Begrænsninger skabt af evidens-sandheder

- Evidens skaber tunnelsyn i politiske såvel som i terapeutiske kredse
- "Evidens" afmonterer al kritik
- Evidens fjerner blikket fra klienten til resultatet

Paradokser i uærbødig praksis

Den nysgerrige uærbødige terapeut

- En radikalt nysgerrig praksis
 - 1) Vi insisterer på, at klienten kender sin verden bedst
- Men nysgerrighed risikerer at blive ærbødighed
- Uden uærbødighed risikeres reproduktion af vedtagne sandheder
 - 2) Vi må insistere på, at klientens viden ikke er lig med sandheden

3 veje til uærbødig praksis

- 1) **Lyt efter noget uimodsigeligt i det, du hører**
 - Hvad som helst
 - Ret et nysgerrigt blik imod det
 - Stil fascinerede spørgsmål

3 veje til uærbødig praksis

- 1) Lyt efter noget uimodsigeligt i det, du hører
- 2) **Tænk systemisk**
 - Stil cirkulære og refleksive spørgsmål
 - Undersøg *konteksten* omkring det uimodsigelige - hvorfor er netop denne sandhed logisk?
 - Spørg til alternative perspektiver

3 veje til uærbødig praksis

- 1) Lyt efter noget uimodsigeligt i det, du hører
- 2) Tænk systemisk
- 3) **Find den indre rebel frem**
 - Kritisk stillingtagen kræver øvelse – gør det ofte
 - Insister på, at *alle* sandheder undertrykker selvmodsigelser og undtagelser
 - Selv de sandheder, vi elsker

Opsamling

Sandheder og uærbødighed går hånd i hånd

- Sandheder fremmer forståelsen
- Sandheder hæmmer forståelsen

- Uærbødighed er oprøret imod fundamentalistiske sandheder
- Uærbødighed er nysgerrigheden på alternative sandheder

Litteratur til inspiration

Om sandheder og uærbødighed

- Gianfranco Cecchin, Gerry Lane & Wendell A. Ray: *Uærbødighed og fordomme*. Forlaget Mindspace 2012
- Jacob Mosgaard: Sprogets forførelser. Om diagnoser og andre konklusioner. *Fokus på familien* 2009 (www.jacobmosgaard.dk/sprogetsforfoerelser.html)

Om diagnoser og evidens

- Svend Brinkmann (red.): *Det diagnosticerede liv: Sygdom uden grænser*. Forlaget Klim 2010
- Susanne Bargmann, Bruno Vinther & Mogens Holme: Nye veje for evidensbegrebet. *Psykolog Nyt* 2009 (infolink2003.elbo.dk/PsyNyt/Dokumenter/doc/16204.pdf)